

Janusz Szczepański

UZDROWISKO MUSZYNA W LATACH TRZYDZIESTYCH

Położona między Krynica a Żegiestowem, w dolinie niezwykle uroczego Popradu, Muszyna stawała się w latach trzydziestych naszego stulecia coraz bardziej znanym uzdrowiskiem polskim. Wiele interesujących informacji na ten temat dostarczają akta miasta Muszyny, przechowywane w zasobie nowosądeckiego Oddziału Archiwum Państwowego w Krakowie, a także ukazujące się w tym okresie gazety.

Muszyna słynęła z licznych naturalnych źródeł mineralnych wapniowo-magnezowo-żelazistych. 30 września 1934 roku prof. Leon Marchlewski sporządził protokół analizy źródła „Antoni”, wywierconego w Muszynie w 1929 roku na głębokość 110 metrów. Według tych analiz, wody badanego źródła należały do najsilniejszych w Polsce wód wapniowo-magnezowych. Muszyńskie kąpiele mineralne były niezwykle skuteczne, podobnie jak kąpiele borowinowe z torfów zmineralizowanych, pozyskiwanych ze złóż pod Malnikiem. Cieszyły się one wielkim uznaniem kuracjuszy z całej Polski. Z zabiegów leczniczych w Muszynie można było korzystać przez cały sezon letni, to jest od 1 maja do 31 października. Dodatkowo na kuracjuszy wpływały również orzeźwiająca kąpiele rzeczne w wartkim Popradzie, którego woda zawierała wiele składników mineralnych.

W 1932 roku Muszynę odwiedziło 3005 kuracjuszy, a w następnym — 4551. W roku 1933 wśród kuracjuszy odwiedzających Muszynę było 2041 kobiet, 1590 mężczyzn i 920 dzieci. Władze uzdrowiska zajmujące się statystyką odnotowały wśród kuracjuszy 2584 osoby wyznania chrześcijańskiego i 1967 osób wyznania mojżeszowego. W roku 1933 najwięcej muszyńskich kuracjuszy pochodziło z województwa krakowskiego — 1510, warszawskiego — 1032, lwowskiego — 638, łódzkiego — 493 osoby i śląskiego — 470 osób. W tymże roku odnotowano także przyjazd kuracjuszy z zagranicy; 15 osób z Niemiec, 11 z Czechosłowacji, 3 osoby z Ameryki, 2 osoby z Gdańska i 1 osoba z Belgii. 16 lipca 1933 r. *Głos Podhala*, informując o znakomitym sezonie i licznych gościach w Muszynie podał, że łaźienki mineralne otwarte są od 5 rano do 9 wieczór, w Domu Zdrojowym gra orkiestra z Lublina, a na deptaku orkiestra zdrojowa.

W roku 1934 kuracjusze uzdrowiska skorzystali z 10112 kąpiele mineralnych (w tym 442 bezpłatnych i 385 ulgowych), z 4276 kąpiele borowinowych (w tym 180 bezpłatnych i 274 ulgowych) oraz z 590 zabiegów wodoleczniczych. Warto odnotować, iż cena kąpiele mineralnych wynosiła od 2 do 3 zł, zabiegu borowinowego — od 1 do 4 zł, zaś zabiegu wodoleczniczego — 1,5 zł.

W sezonie letnim ceny utrzymania w pensjonacie kształtowały się od 6 do 10 zł dziennie od osoby. Cena wynajmu pokoju umeblowanego w willach i domach prywatnych wynosiła od 2 zł za dobę. Ceny mieszkań i utrzymania były niższe w maju

i czerwcu oraz wrześniu i październiku, różniąc się wyraźnie od cen w szczycie sezonu, czyli lipcu i sierpniu. Z myślą o przyciągnięciu do Muszyny jak największej ilości kuracjuszy Zarząd Miejski w Muszynie ustalił niską takse kuracyjną, która wynosiła 5,50 zł od pierwszego członka rodziny oraz 2,75 zł od każdego następnego, za cały pobyt. Takse następnie obniżono do 5 zł. Młodzież szkolna do lat osiemnastu i służba płaciła połowę tej kwoty. Osoby przyjeżdżające na pobyt 14-dniowy opłacały połowę obowiązującej taksy.

Zarząd Miejski w uzdrowisku zadbał o to, aby osoby, które przebywały w Muszynie w celach wypoczynkowych lub leczniczych przynajmniej 10 dni, mogły skorzystać z ulg kolejowych (podobne prawa miały także inne uzdrowiska). W okresie od 15 maja do 30 czerwca i od 1 do 31 października zniżka ta wynosiła aż 80%, zaś w okresie od 1 lipca do 30 września — 50%. Dojazd do Muszyny ułatwiała dobra komunikacja kolejowa. Można tu było dojechać także autobusem (właścicielem autobusu, kursującego na trasie Muszyna - Krynica był p. Karwat z ul. Kościelnej). Warto nadmienić, iż w Muszynie powstała filia Polskiego Biura Podróży „Orbis”.

Władze Muszyny starały się poprawić kuracjom warunki zakwaterowania. W latach 1934-36 do większości domów doprowadzono energię elektryczną, urządzono wygodną plażę nad Popradem, wyznaczono ścieżki spacerowe z ławkami i stolikami. Nadpopradzka piaszczysto-trawiasta plaża, idealnie równa i niemal kilometrowej długości, była prawdziwym ewenementem w rejonie górskim. 12 sierpnia 1934 *Nowiny Podhalańskie* informują o otwarciu kortu tenisowego Za Popradem oraz wielkim dancingu z orkiestrą akademicką w sezonie letnim w Muszynie, a także zamieszczają reklamy *pierwszorzędnych* pensjonatów: „Wanda”, „Góral” i „Władysława”. Za to atrakcją dancingu w „Tęczy” były urządzone w niej konkursy piękności. Miss Muszyny została Amerykanka Mary Gaerker przebywająca tu z matką na kuracji.

Pensjonat „Władysława” — lata trzydzieste

O znacznym ożywieniu życia gospodarczego w Muszynie w roku 1934 świadczą zamieszczone w sierpniu w *Nowinach Podhalańskich* reklamy muzyńskich firm. Były to: M. Serwin (Serwiński?) — materiały elektro- i radio-techniczne, restauracja Jana Bujarskiego, piekarnia katolicka Józefa Gurgula, piekarnia Beniamina Sterna, pensjonaty „Góral”, „Maria”, „Jaworzyna”, „Zacisze” i „Dom Katolicki”, wystawa kilimów huculskich Grzegorza Pozudzińskiego, wille Dziegielewskich i „Światowid”, rzeźby regionalne Józefa Woźniaka, bazar pamiątek Jana Bukowca, pralnia chemiczna Teofila Czerwińskiego, zakład fryzjerski Stanisława i Heleny Jędrzejowskich, lwowski(!) zegarmistrz Henryk Fruchtman, wędliny Jana Olipry, jatka chrześcijańska S. Tyliczszaka.

Rosnąca popularność muzyńskiego uzdrowiska i letniska spowodowała, iż przyjeżdżało doń z każdym rokiem coraz więcej kuracjuszy. W roku 1937 w sezonie letnim miasteczko to odwiedziło około 9 tysięcy gości. Z myślą o nich inż. J. Krówczyński zbudował nowe łazienki przy ul. Piłsudskiego, o których otwarciu 19 września 1937 r. poinformował *Głos Podhala*. W łazienkach tych znalazło się ujęcie znakomitej wody mineralnej „Milusia”. Tuż przed wybuchem II wojny światowej w Muszynie istniało kilkadziesiąt willi i pensjonatów oraz wiele pokoi o dobrym standardzie w domach prywatnych. Kuracjusze mieli zapewnione różne rozrywki. Mogli uczestniczyć w wycieczkach do Krynicy i Żegiestowa, w Pieniny, a także w wyprawach na Jaworzynę i do Okopów Konfederatów Barskich w Muszynie. Organizowano również turystyczne wyjazdy na Słowację, zwłaszcza do Starej Lubowli i Drużbaków.

Pensjonat „Hanka” — lata trzydzieste

W latach 1935-38 Rynek i główne ulice Muszyny uzyskały twardą nawierzchnię. Aby spacerować były przyjemniejsze, w dni szczególnie upalne Rynek i ulice polewano z „motorowej autopolewaczki”, nabytej za 25 tysięcy zł. Pobyt kuracjom przyjemniały codzienne dancinigi w Domu Zdrojowym i restauracji „Adria”. Orkiestry dawały także koncerty w muszli koncertowej na plaży nad Popradem.

W roku 1938 w sezonie letnim Muszynę odwiedziło blisko 10 tysięcy kuracjuszy i turystów. 1 sierpnia 1939 roku w Domu Zdrojowym w Muszynie rozpoczął koncerty zespół „Melody-jazz” z Krakowa, przygrywający w trakcie five'ów i dancingów. Jednak dalszy rozwój uzdrowiska przekreślił wybuch II wojny światowej.

Wykaz pensjonatów i willi dla kuracjuszy w Muszynie w roku 1934

Lp.	Nazwa	Ulica/dzielnica	Właściciel	Ilość pokoi
1.	Dom Zdrojowy	Piłsudskiego	Zarząd Miejski	20
2.	"Wanda"	"	Dr Seweryn Mściwujewski	30
3.	"Maria"	Zapopradzie	Stanisław Łuczyński	12
4.	"Władysława"	Piłsudskiego	Władysław Tyliczszak	30
5.	"Zosia"	"	Józef Skwarczowski	24
6.	"Nad Stacją"	"	Kazimierz Golachowski	10
7.	"Jastrzębiec"	Ogrodowa	Irena Żółkiewiczowa	11
8.	"Irys"	Nad stacją	Bronisława Gąskowa	8
9.	"Biały Dworek"	Ogrodowa	Jan Pawłowski	8
10.	"Orkiestry Szał"	"	Józefa Rączkowska	10
11.	"Hanka"	"	Józef Sikorski	28
12.	"Słoneczna"	Piłsudskiego	Sala Kuchel	17
13.	"Bristol"	Nad Popradem	Golda Kohn	30
14.	"Janówka"	Zapopradzie	Jan Zajęga	13
15.	"Tęcza"	Nad Popradem	Dr Foltiński	14
16.	"Zacisze"	Ćwierci	Inż. Józef Krówka (Krówczyński)	12
17.	"Pod Basztą"	Zazamcze	Inż. Adam Schwarz	11
18.	"Irena"	"	Maria Czapłakowa	10
19.	"Sobótka"	Ogrodowa	Prof. Tadeusz Karczarowski	7
20.	"Miła"	"	Inż. Jan Kaczarowski	6
21.	"Góral"	Zapopradzie	Władysław Górecki	13
22.	"Światowid"	Zazamcze	Wiktor Borzemski	9
23.	"Temida"	Za Muszynką	Eugeniusz Wierzbowski	6
24.	"Jagódka"	Ćwierci	Józef Tlauka	5
25.	"Żonka" ("Zonia"?)	Zazamcze	Antoni Paluszek	7
26.	"Zalesię"	Zapopradzie	Prof. Jan Sajdak	12
27.	"Janina"	Ogrodowa	Piotr Wiśniowski	9

Od redakcji:

Mamy nadzieję, że tekst niniejszy stanie się początkiem opowieści o Muszynie lat trzydziestych. Liczymy w tej mierze na Czytelników, bo choć czasy wydają się niezbyt odległe, jednak wiarygodnych materiałów wcale za dużo nie ma. A pamięć ludzka też nie trwa wiecznie...